

Obsahový záber kultúrno-osvetovej činnosti v súčasnosti

Kultúrno-osvetová činnosť je súhrn aktivít, ktoré svojím pôsobením na základe dobrovoľnosti, záujmu a tvorivej schopnosti ľudí prispievajú k rozvoju ich osobnosti, utváraniu kultúrneho spôsobu života, k prirodzenej angažovanosti obyvateľov v území, odhaľovaniu a rozvíjaniu kultúrneho potenciálu obcí a regiónov.

Kultúrno-osvetová činnosť je proces:

- sprostredkovania kultúrneho poznania a zabezpečenia prístupu obyvateľstva ku kultúre v tom najširšom ponímaní,
- ktorý umožňuje odhaľovať vlastné kultúrne nadanie a predpoklady,
- ktorý kultivuje, vychováva a vzdeláva jednotlivca, záujmové kolektívy, komunity obyvateľov sídla či regiónu a v konečnom dôsledku celú spoločnosť.

Kultúrno-osvetová činnosť stojí v procese zvyšovania vzdelanostnej a kultúrnej úrovne jednotlivcov na pomedzí medzi:

- kultúrou trávenia voľného času,
- kultúrou budovania komunitných vzťahov a väzieb,
- vlastným osobnostným rastom.

Kultúrno-osvetová činnosť zvyšuje všeobecnú kultúrnu a vzdelanostnú úroveň ľudí tým, že:

- a) sprostredkúva informácie a poznatky z kultúry, vedy, techniky, architektúry, dizajnu, audiovizuálneho umenia, turizmu a ďalších oblastí súvisiacich s trvalo udržateľným rozvojom a budovaním znalostnej spoločnosti,
- b) prehľbuje vzťah k vlastnému štátu, ku kultúrnej identite národa, kultúre národnostných menšín a etnických skupín, k vlastnému domovu, obci a regiónu, k starostlivosti o životné prostredie a ochrane kultúrneho dedičstva,
- c) umožňuje ľuďom naplňovať ich voľný čas kultúrnymi aktivitami a vytvára priestor pre sebarealizáciu,
- d) vychováva umením a k umeniu najmä rozvíjaním záujmovej umeleckej činnosti,
- e) vyhľadáva, ochraňuje, uchováva a sprístupňuje ľudové tradície s dôrazom na tradičnú ľudovú kultúru, tvorivo ich rozvíja a využíva,
- f) napomáha k odhaľovaniu a zveľad'ovaniu talentu, nadania a osobnostných predpokladov jednotlivca,
- g) napomáha prevencii protispoločenských javov, drogových závislostí a bezpečnému a plnohodnotnému využívaniu voľného času jednotlivca, záujmových kolektívov a komunit obyvateľov,
- h) podporuje budovanie občianskych, kultúrnych, komunikačných a riadiacich kompetencií a zručností jednotlivcov a záujmových kolektívov,
- i) napomáha k vytváraniu zdravých spoločenských väzieb, zodpovedných postojov k zdravému spôsobu života,
- j) motivuje k rozvoju dobrovoľníctva a darcovstva jednotlivcov, firemnej filantropii a spolkovej činnosti,
- k) systematicky zhromažďuje, triedi, spracúva, analyzuje, hodnotí a uchováva dáta o kultúre obce, regiónu, spoločnosti a kultúrnej krajiny,
- l) podporuje rozvíjanie spolupráce obyvateľov susediacich nehnuteľností, ulíc, zón a obcí (komunitnej spolupráce).
- m) podporuje formálne a neformálne vzdelávanie a vytvára priestor a vhodné podmienky pre kontinuálne celoživotné vzdelávanie.

Pri prehodnocovaní aktuálneho a príprave nového právneho a inštitucionálneho rámca pre oblasť kultúrno-osvetovej činnosti je potrebné vychádzať aj z princípov rozvoja miestnej a regionálnej kultúry definovaných v *Koncepcii rozvoja miestnej a regionálnej kultúry*.

Hlavné oblasti, ktoré by mala reflektovať novelizácia zákona vo väzbe na súčasný obsahový záber kultúrno-osvetovej činnosti sú:

- nahradenie pojmu osvetová činnosť pojmom kultúrno-osvetová činnosť,
- rozšírenie a spresnenie činnosti a úloh spadajúcich pod kultúrno-osvetovú činnosť. Kultúrno-osvetová činnosť dnes predstavuje najširší súhrn aktivít, ktoré kultúrne a spoločensky formujú jednotlivca, záujmové kolektívy, komunity obyvateľov a spoločnosť. Je integrálnou súčasťou systému výchovy, vzdelávania, rozvoja ľudských zdrojov, zvyšovania našej konkurencieschopnosti a budovaniu znalostnej spoločnosti. Je účinnou prevenciou negatívnych spoločenských javov.
- reflexia jednej z hlavných úloh kultúrno-osvetovej činnosti – zabezpečenie zmysluplného využívania voľného času jednotlivca, záujmových kolektívov a komunit a podpora ich osobnostného a kolektívneho rastu,
- rozšírenie okruhu subjektov zabezpečujúcich kultúrno-osvetovú činnosť, aby reflektovalo prax. Popri zákonom definovaných kultúrnych zariadeniach dnes kultúrno-osvetovú činnosť zabezpečuje priamo aj verejná správa, ale aj iné právnické a fyzické osoby vykonávajúce kultúrno-osvetovú činnosť,
- ustanovenie popisu novej štruktúry kultúrnych inštitúcií zriaďovaných verejnou správou rešpektovaním ich prirodzeného členenia (národné kultúrne inštitúcie, regionálne kultúrne inštitúcie, obecné kultúrne inštitúcie, ostatné kultúrne inštitúcie, všeobecné a špecializované kultúrne inštitúcie),
- kultúrne zariadenia je potrebné vnímať ako technický predpoklad (budova, priestor, miestnosti, plochy, zariadenia, technológie a pod.) činnosti kultúrnej inštitúcie alebo subjektu, ktorý vykonáva kultúrno-osvetovú činnosť,
- ustanoviť spôsob kategorizácie kultúrnych zariadení a hodnotenia kultúrnej vybavenosti sídiel,
- spresnenie popisu všeobecných úloh jednotlivých stupňov verejnej správy v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti,
- spresnenie úloh kultúrnych inštitúcií pri tvorbe bázy dát o kultúre v svojej pôsobnosti a pri budovaní znalostnej bázy sídla a regiónu,
- spresnenie úloh kultúrnych inštitúcií v oblasti vzdelávania, monitoringu a výskumu kultúry,
- spresnenie špecifických úloh a zamerania jednotlivých najmä regionálnych kultúrnych inštitúcií v oblasti kultúrno-osvetovej činnosti (špecializácia pre oblasť tradičnej ľudovej kultúry, záujmovo-umeleckú činnosť, monitoring a výskum kultúry, astronómiu atď.),
- spresnenie úloh kultúrnych inštitúcií v oblasti vzdelávania a zabezpečenia postupových prehliadok a súťaží ZUČ.

V rámci vymedzenia hlavných spoločenských systémov podieľajúcich sa na formovaní jednotlivca z hľadiska kultúrnych a občianskych kompetencií, výchovy a vzdelania sa na formovaní jednotlivca najviac podieľajú: rodina, škola, jednotlivci, inštitúcie (a ich zariadenia) a média podieľajúce sa na trávení a využívaní voľného času mimo rodiny a školy ako aj v rámci nich, v rámci komunitných vzťahov a mimo nich. Funkčné väzby kultúrno-osvetovej činnosti v týchto vzťahoch popisuje nasledovná tabuľka (Tab. č.1).

Tab.č.1

Úroveň jednotlivca	Rodinná kultúra	Kultúra školy, formálnej výchovy a vzdelávania	Kultúra trávenia voľného času		
			Kultúrno-osvetová činnosť	Kultúra vzťahu k športu a rekreácii	Individuálne trávenie voľného času
Úroveň komunitných vzťahov	Kultúra komunitných vzťahov a väzieb v rámci sídla, regiónu a s jeho okolím				
Celospoločenská úroveň	Sociálna a kultúrna politika štátu				

Kultúrne inštitúcie a územná samospráva vyhľadávajú, tvoria, spracúvajú a spravujú informácie o kultúre územia. Tieto informácie je potrebné dokumentovať, spracúvať a archivovať v integrovaných informačných systémoch nakoľko ide o údaje trvalej informačnej hodnoty. Dokumentácia, spracovanie a systemizácia (Tab. č.2) týchto údajov tak prispievajú k:

- budovaniu znalostnej bázy komunity, sídla, regiónu a spoločnosti,
- zvyšovaniu konkurencieschopnosti územia a inovačných procesov v ňom,
- zlepšovaniu strategického plánovania a skvalitňovaniu verejnej správy.

Tab.č. 2: Matica väzieb kultúrno-osvetovej činnosti na ciele Lisabonskej stratégie.

Úroveň verejnej správy	Informácie, databázy a systémy priestorových informácií, znalosti a zručnosti, systémy riadenia	Kvalita výkonu verejnej správy	Inovačný pokrok a zvyšovanie konkurencieschopnosti
Štátna správa	Znalostná báza spoločnosti	Znalostná štátna správa	Znalostná spoločnosť
VÚC	Znalostná báza regiónu	Znalostná samospráva	
obec	Znalostná báza sídla		